

CAPITOLUL I.

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCESULUI CIVIL ȘI APLICAREA ÎN TIMP A LEGII PROCESUAL CIVILE

Noțiunea de principiu: Potrivit dicționarului explicativ al limbii române prin „principiu” se înțelege acel element fundamental, idee, lege de bază pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic, juridic, o normă de conduită.

În acest sens prin principii ale procesului civil înțelegem acele elemente fundamentale care guvernează întreaga activitate procesuală.

Principiul dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil.

Potrivit prevederilor art. 6 NCPC „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege. În acest scop, instanța este datoră să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecății.”¹

¹ Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite.

„Cerința de a examina cauza în mod echitabil este înscrisă în tratatele internaționale, în Constituția României (art. 21 alin. 3), în Legea 303/2004 (art. 6 și 10) și în Noul Cod de procedură civilă (art. 6), dar ea nu este definită. Această cerință nu poate fi interpretată în sensul că ar impune judecătorului să soluționeze cauza în echitate, ca un „amiable compositeur”.²

Principiul Legalității

Conform prevederilor art. 7 alin. (1) al NCPC prevede că procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii, iar judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii privind realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părților din proces.

„Problema este de a găsi un echilibru între independența judecătorului și activitatea de aplicare/ interpretare a legii care este uneori deosebit de complex, pentru a nu rupe echilibrul dintre puterea legislativă/executivă și puterea judecătorească.”³

Principiul Egalității

Potrivit prevederilor art. 8 NCPC, în procesul civil părților le este garantată exercitarea drepturilor procesuale, în mod egal și fără discriminări.

Principiul disponibilității

Conform prevederilor art. 9 NCPC, procesul civil poate fi pornit la cererea celui interesat sau, în cazurile anume prevăzute

² V.M. Ciobanu, T.C. Briciu, C.C. Dinu, *Drept procesual civil. Drept execuțional civil. Arbitraj. Drept notarial*, Editura Național, București, 2013, p. 90.

³ V.M. Ciobanu, T.C. Briciu, C. C. Dinu, *op.cit.*, p. 93.

de lege, la cererea altei persoane, organizații ori a unei autorități sau instituții publice ori de interes public.

Obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților.

În condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege.

Principiul disponibilității se concretizează în existența următoarelor drepturi ale părților:

„- dreptul persoanei interesate de a porni sau nu procesul civil. Judecătorul acționează în urma sesizării lui de către reclamant prin cererea de chemare în judecată (sau de alte organe sau persoane cărora legea le recunoaște legitimare procesuală active cum ar fi Ministerul Public). În mod excepțional acțiunea civilă în procesul penal poate fi exercitată din oficiu.”⁴

- Dreptul părților de a stabili cadrul procesual și de a determina limitele cererii introductive de instanță.

Potrivit alin. (1) al art. 397 instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cererilor deduse judecății. Ea nu poate acorda mai mult sau altceva decât s-a cerut, dacă legea nu prevede altfel.

- Părțile au dreptul de a hotărî soarta procesului. Potrivit prevederilor art. 9 alin. (3) NCPC „în condițiile legii, partea

⁴ *Idem.*

poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege.

- Principiul disponibilității se concretizează și în posibilitatea părților de a exercita căile de atac.

Obligațiile părților în desfășurarea procesului civil

Art. 10 NCPC reglementează obligațiile părților în desfășurarea procesului:

Părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia.

Dacă o parte deține un mijloc de probă, judecătorul poate, la cererea celeilalte părți sau din oficiu, să dispună înfățișarea acestuia, sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare.

Obligațiile terților în desfășurarea procesului

Orice persoană este obligată, în condițiile legii, să sprijine realizarea justiției. Cel care, fără motiv legitim, se sustrage de la îndeplinirea acestei obligații poate fi constrâns să o execute sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare și, dacă este cazul, a unor daune-interese.

Principiul bunei-credințe

Potrivit prevederilor art. 12 alin. (1) Drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea

căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți.

Potrivit prevederilor art. 12 alin. (2) Partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate. Ea va putea fi obligată, potrivit legii, și la plata unei amenzi judiciare.

Potrivit prevederilor art. 12 alin. (3) De asemenea, partea care nu își îndeplinește cu bună-credință obligațiile procesuale răspunde potrivit alin. (2).

Principiul dreptul la apărare

Principiul dreptului la apărare este consacrat în Constituția României⁵, NCPC, precum și în legea 304/2004.

O importantă prevedere a art. 13 NCPC este cea potrivit căreia dreptul la apărare este garantat. Dreptul la apărare constituie una din garanțiile constituționale fundamentale.

Conform reglementărilor în vigoare părțile au dreptul, în tot cursul procesului, de a fi reprezentate sau, după caz, asistate în condițiile legii. În recurs, cererile și concluziile părților nu pot fi formulate și susținute decât prin avocat sau, după caz, consilier juridic, cu excepția situației în care partea sau mandatarul acesteia, soț ori rudă până la gradul al doilea inclusiv, este licențiată în drept*⁶.

⁵ **Art. 24 – Dreptul la apărare**

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

*) A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 462/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 775 din 24 octombrie 2014.

Notă: Prin DECIZIA CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 485 din 23 iunie 2015, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 539 din 20 iulie 2015 a fost

Părților li se asigură posibilitatea de a participa la toate fazele de desfășurare a procesului. Ele pot să ia cunoștință de cuprinsul dosarului, să propună probe, să își facă apărări, să își prezinte susținerile în scris și oral și să exercite căile legale de atac, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

Instanța poate dispune înfățișarea în persoană a părților, chiar atunci când acestea sunt reprezentate.

„În sens material, dreptul la apărare cuprinde un complex de drepturi și garanții procesuale care asigură părților posibilitatea de a-și apăra interesele, de a face cereri, de a participa la dezbateri, de a cere recuzarea judecătorului, procurorului, grefierului. În sens formal, dreptul la apărare are în vedere posibilitatea părților de a-și angaja un apărător.”⁷

admisă excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art. 13 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 134/2010, republicată, privind Codul de procedură civilă, cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării și susținerii cererii de recurs de către persoanele juridice prin avocat sau consilier juridic, constatându-se că acestea sunt neconstituționale.

Conform art. 147 din Constituția României republicată în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003, dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

În consecință, în intervalul 20 iulie 2015-3 septembrie 2015, dispozițiile art. 13 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 134/2010 republicată, privind Codul de procedură civilă, cu referire la mențiunile care decurg din obligativitatea formulării și susținerii cererii de recurs de către persoanele juridice prin avocat sau consilier juridic, au fost suspendate de drept, încetându-și efectele juridice începând cu data de 4 septembrie 2015, întrucât legiuitorul nu a intervenit pentru modificarea prevederilor declarate neconstituționale.

⁷ *Idem.*